मात्रे च हेमच०। "सा मुक्तकण्ठं, व्यसनातिभारात्" रघुः मुक्तकण्ठध्वनि यथा तथेत्यर्थः। अस्य स्वाङ्गत्वेन उपसर्ज्जनत्वे संयोगोपधत्वेऽपि ङीष्। किमिदं किन्नरकण्ठि ! सुप्यते" रघुः। स्वरद्वारा किन्नरकण्ठसाम्यम्। "ऊर्द्ध्वविस्तृतदोःपाणिन्यमाने पौरुषं त्रिषु। कण्ठोगलोऽथ" इत्यमरे त्रिष्विति पदस्य उत्तरान्वयभ्रमेण शब्दकल्पद्रुमादौ कण्ठशब्दस्य त्रिलिङ्गित्वोक्तिः प्रामादिकी। "पौरुषं पुरुषस्याथ भावे कर्मणि तेजसि। ऊर्द्ध्वविस्तृतदोःपाणिमाने स्यादभिधेयवत्" मेदिन्यां मानभेदे पौरुषशब्दस्यैव वाच्यलिङ्गत्वोक्तेस्तदेकवाक्यतया पौरुषशब्दस्यैव त्रिलिङ्गत्वं युक्तं न तु तस्य कण्ठान्वयित्वम्। युक्तञ्चैतत् पुरुषः प्रमाणमस्येत्यर्थे पुरुषहस्तिभ्यामण् चेति" पा० सूत्रे विहिताणन्ततया अस्येति वाक्यबोधित लिङ्गत्वमिति।

कण्ठकूणिका स्त्री कण्ठ इव तद्ध्वनिरिव कूणयति कूण-ण्वुल्। वीणायां हेम०। वीणायाः कण्ठतुल्यस्पष्टध्वनिकत्वात्तथात्वम्।

कण्ठतलासिका स्त्री कण्ठतले अश्वकण्ठ स्थाने आस्ते आस-ण्वुल्। अश्वग्रीवावेष्टकचर्म्मादौ शब्दच०।

कण्ठदघ्न त्रि०कण्ठः परिमाणमस्य दघ्नच्। गलपरिमाणे "यथोपपक्षदघ्नं वा कण्ठदघ्नं वा" शत० ब्रा० १२,२,१,२।

कण्ठधान पु० देशभेदे स च वृह० कूर्मविभागे "उत्तरतः कैलासः" इत्युपक्रम्य "तक्षशिलपुष्कलावतकैलावतकण्ठधानाश्च" उत्तरत उक्तः।

कण्ठनीड़क पु० कण्ठे निकटस्थे नीड़े कायति शब्दायते कै-क (चिल)। पक्षिभेदे त्रिका०।

कण्ठनीलक पु०कण्ठं नीलयति धारकस्य स्वशिखाकज्जलेन। नील+णिच्-ण्वुल्। (समाल)महादीपे शब्दमाला।

कण्ठपाशक पु० कण्ठे पाश इव कायति प्रकाशते कै-क। गजगलावेष्टनरज्ज्वाम् शब्दमाला। [दड़िवाँधा)।

कण्ठबन्ध पु०७त०। गले बन्धने। उद्बन्धने। (गलाय-

कण्ठभूषा स्त्री ६त०। गलाभरणे अमरः।

कण्ठमणि पु० कण्ठे धार्य्योमणिः। गले धार्य्ये मणिभेदे।

कण्ठशालूक न०सुश्रुतोक्ते गलगते मुखरोगभेदे "कण्ठगतास्तु रोहिण्यः पञ्च, कण्ठशालूकमिति विभज्य "कोलास्थिमात्रः कफसम्भवो यो ग्रन्थिर्गले कण्ठकशूकभूतः। खरः स्थिरः शस्त्रनिपातसाध्यस्तं कण्ठशालूकमिति ब्रुवन्ति" सुश्रु०लक्षितम् "विस्राव्य कण्ठशालूकं साधयेत् तुण्डकेरिवत्" सुश्रु०।

कण्ठशुण्ठी स्त्री सुश्रुतोक्ते तालुगते मुखरोगभेदे स च रोगः "तालुगतास्तु गलशुण्ठिकेत्युपक्रम्य "श्लेष्मासृग्भ्यां तालुमूलात् प्रवृद्धो दीर्घः शोफाध्मानवस्तिप्रकाशः। तृष्णाश्वासकासकृत् संप्रदिष्टो व्याधिर्वैद्यैः कण्ठशुण्डीति नाम्ना" इति लक्षितः। गणशुण्ठीत्यप्यत्र स्त्री।

कण्ठसूत्र न० "यं कुर्वते वक्षसि वल्लभस्य स्तनाभिघातं निविड़ोपघातात्। परिश्रमार्त्ताः शनकैर्विदग्धास्तत् कण्ठसूत्रं प्रवदन्ति तज्ज्ञाः" इत्युक्तलक्षणे सुरतबन्धभेदे। "तस्य निर्दयरतिश्रमालसाः कण्ठसूत्रमपदिश्य योषितः" रघुः।

कण्ठाग्नि पु० कण्ठे अग्निः पाकाग्निर्यस्य। विहगे, तस्य गलाधःकरणमात्रेणैवान्नादेः पाकाद्दीप्ताग्नित्वात् तथात्वम्

कण्ठाल पु० कठि-आलच्। १शूरणे(ओल)२युद्धे, ३नौकाङ्गे, ४खनित्रे विश्वः। ५गोणीभेदे ६जालगणिकायां च मेदिनिः स्त्री। [भेदे। हेमच०

कण्ठिका स्त्री कण्ठ्योभूष्यतयाऽस्त्यस्याः ठन्।(एकनर)गलाभरण

कण्ठी स्त्री क्षुद्रः कण्ठः अल्पार्थे ङीप्।२अश्ववेष्टनरज्ज्वाम्। शब्दमा०। २गले अमरटीकायां भरतः कण्ठीरवः।

कण्ठीरव पुंस्त्री कण्ठ्यां रवो यस्य। १सिंहे२मत्तगजे, "कण्ठीरवमहाग्रहेण" दशकुमा०। ३कपोते च राजनि० स्त्रियां ङीष्। वासकवृक्षे स्त्री गौ०ङीष्। राजनि०

कण्ठेकाल पु० कण्ठे कालः कण्ठे कालोऽस्य वा सप्तम्या अलुक्। महादेवे। हेमच०।

कण्ठ्य त्रि० कण्ठे भवादि "शरीरावयवाद् यत्" पा० यत्। १गलभवे "कीर्त्तितं तालुजानान्तु कण्ठ्यानां कर्म्म चोच्यते" सुश्रु०। "भवस्य "कण्ठ्यं रुद्रस्यान्तःपार्श्व्यम्" यजु० ३,९, कण्ठ्यं गलभवं मांसम्" वेददी०।२अकुहविसर्जनीयवर्णेषु च। "अकुहविसर्ज्जनीयानां कण्ठ" इत्युक्तवर्णानां तथात्वम्। "अर्द्धमात्रा तु कण्ठ्या स्यादेकारैकारयोर्भवेत्" शिक्षा "कण्ठ्यमाहुरसंयुतम्" शिक्षा कण्ठाय कण्ठस्वराय हितं यत्। ३कण्ठस्वरहितकारके "सर्व्वदोषहरा लघ्वी कण्ठ्या मूलकपत्रिका" सुश्रु०।"यवकोलकुलत्थानां यूषः कण्ठ्योऽनिलापहः" सुश्रु०। अस्य च यदन्तद्व्यचकतया आद्युदात्तस्वरः।

कण्डन न० कडि-ल्युट्। मुसलादिना तण्डुलादेर्निस्तुषता सम्पादने १व्यापारे(काडान)"न हि व्रीह्यादिलवनकण्डनपेषणादौ च सविज्ञानानाम्" छा० उ०भा०। कण्ड्यते कर्म्मणि ल्युट्। तण्डुलादेः कण्डनसाध्ये (कुड़ो) इति